

XII

Húshagyó kedd után egyszerre adta be derekát a tél; az erősödő napsugarak serényen sepergették ki a hosszú, komisz tél maradványait.

Olyan volt a világ, mint egy szellőztetésre kitárt hatalmas szoba, ajtó-ablak végre nyitva, s enyhe légáramlás sodródott keresztül-kasul.

A hegyek és a szűk völgyek fölé derűsen boruló ég tiszta volt. Csak olykor vándoroltak át rajta, főleg fönt, nagyon magasan, fehér felhőfoszlányok, alig egy-egy pillanatra takarva el a nap tündöklő orcáját. De reggelenként, napkelte előtt sűrű köd szállta meg a patakok és a folyók medrét, fölfelé kúszott a hegyoldalakon, s kapaszkodott az erdők fáinak csupasz koronáiba. Mind fennebb és fennebb mászott, majd elszakadva a földtől, elindult vándorútra a végtelenben.

A tavaszi napok csöndjének soha meg nem szűnő kísé-
rőzenéje volt a hegyekről aláömlő vizek morajlása. Lent a völgyben, ahol patakká egyesült a lezúduló hólé, ugyan-
csak kavarogtak a szennyes habok. A víz gyors fodrozó-
dással sietett tova, rázta a hidakat, mintha örök haragot
esküdött volna a pillérek ellen.

Mártonffy nagyságos úr, vállára akasztva rozoga va-
dászpuskáját, naphosszat bolyongott a mezőn. A puskát
inkább csak megszokásból vitte magával. Ilyenkor legfen-
nebb fölriadt vadrucákra pufogatott. Hanem az a szép
nagy tag a kertje fölött, az keserves gondokat okozott
neki. Naponként körüljárta a földeket, s azon tűnődött,
hogyan fogja azokat fölszántani. Ki hasítja föl az új ba-
rázdákat.

A gazdaságnak saját erejéből kell elvégeznie a tavaszi szántást. Azt a néhány cselédet, aki az udvarban serénykedett, egytől egyig munkába kell állítani. Hiszen a télen történtek után, biztosan tudhatta, napszámost a faluban aligha talál.

A traktor a színen vesztegelt, ette a rozsdá, javítást igényelt volna. Az se volt, aki a kormánykerék mögé üljön. A gépész már az ő szőn elindult szerencsét próbálni másfelé: fölmondott Mártonffynak, s most az elmaradt bérét követeli. Küldözgeti a leveleket, ügyvéddel fenyegetőzik.

Az ördög sülyesztené el azt a traktort! Bár ne vásárolta volna meg annak idején! A traktor a végzet előhírnöke volt a Mártonffy-birtok életében. Azzal kezdődtek a bankkölcsonök. Aztán újabb és újabb hitelek. Egyszer valamiféle sertésügyletre fizetett rá Mártonffy, máskor a búzát kellett elvesztegetnie alacsony áron, mert nem volt hol tárolnia.

Ki tudná felsorolni, hogy az ingadozó piac meglepetészerű oldalsújtásai hányszor döftek a gazdaság szívébe. Úszott minden darab földje a különböző pénzüintézetek támasztotta áradásban. Agyon volt terhelve minden, kivéve a kert fölötti tagot.

Alig fordították el a naptár lapját március első napjáról, máris megérkezett az első ügyvédi fölszólítás a talpfákkal kötött szerződés ügyében. Radu ügyvéd úr egy pénzüintézet, illetve a vasútigazgatóság nevében rendkívül udvariasan, de hűvös, üzleti hangú levélben figyelmeztette Mártonffyt, hogy amennyiben három napon belül nem fizeti vissza a talpfa kitermelésére előleg fejében fölvelt pénzüösszeget s azok törvényes kamatait (harminc százalék!), kénytelen lesz ügyfele érdekében a szokásos törvényes eljárást igénybe venni.

A fa egy része kidöntve hevert az erdőn. Kiirtott erdőfoltok tárulkoztak a nap felé. A fák koronáinak árnyékától megszabadult föld a tisztáson füvet fakasztott. Zsenge zöld pázsit kínálta magát a legelésző állatoknak.

Olyan volt az erdőrés, mint ütközet után az elhagyott csatatér. Néhányszor oda is kilátogatott Mártonffy. Megmegállt, gondolkozott, a homlokát dörzsölgette, töprengett, továbblépett, majd újra megdermedtek a lábai. Amott egy

hevenyészve épített kalyiba s előtte kihamvadt tűz kor-
mos nyoma. Tovább még egy.

A kidöntött fatörzsek belerokkantak a nedves, föl-
ázott talajba.

De a madarak ugyancsak zengedeztek a tisztás körül...

Az irtásban galambvirág hányta már fehér szirmait.
De előmerészkedett a télike is, sárga fejecskéjét bátor-
talanul emelte a nap felé. Az irtást a vénasszonyok és
gyermekek látogatták, martilapu után kutattak, mert azt
kora tavasszal jól megfizeti a papné meg a jegyzőné.

Radu Silvestru igen jól tudta, hogy Mártonffy szívét
annyi évtized leforgása alatt alaposan megrongálta az
alkohol. Épp ezért óvakodott, hogy a felszólító levéllel
esetleg szívrohamot vagy pláne agyvérzést idézzen elő az
öregúrnál. A levél rideg, hivatalos, de mégis konvencio-
nálisán udvarias volt. Fogalmazója ő rizkedett minden fe-
lesleges fenyegetéstől vagy rémítgetéstől.

Címzett, miután átszaladta a sorokat, mérgesen össze-
gyúrte a levélpapirost, s a hosszúkás kék borítékkal együtt
behajította a kályha mögé.

Később, amikor kisétált a mezőre, felesége megjelent a
szobában, kitárta az ablakokat, hogy jól kiszellőzzön a
nehéz levegő. Ugyanakkor lehajolt, fölvette a kályha mö-
gül a kék borítékot, a levelet kisimította, és elolvasta.

Ő, ellentétben az urával, erősen ideges lett.

S amikor a ház ura előkerült, Lenke asszony teketória
nélkül szembefogta:

– Elek, most mit szándékozik tenni? Tudni szeret-
ném!

– Enni szándékozom – felelte a legnagyobb nyuga-
lommal Mártonffy.

Az asszony elborult.

– Enni, azt mindig tudott.

– Talán sajnálja tőlem?

– Nem. Tőlem ehetik, amennyi magába fér, de mi
lesz a levéllel?

A férfi úgy tett, mintha nem tudná, mire utal a fele-
sége.

– Miféle levélről beszél?

– Amit az ügyvéd küldött.

- Azt eldobtam.
- És ezzel elintéztnek véli az ügyet?
- A magam részéről teljesen.
- Szent isten! – remegett meg az asszony keze.

Mártonffy szigorúan, rendreutasítóan nézett rá:

– És ha én eldobok egy levelet, azt senki ne merje fölvenni és elolvasgatni! Ez a legnagyobb sértés reám nézve!

Mártonffyné nem fordult sarkon, és nem csapta be maga után az ajtót, ami egyébként szokása volt. Pedig a kastély ura nem bánta volna, ha most is a régi recept szerint mennek a dolgok.

A gyűrött kék boríték az asszony ujjai közt együtt remegett a kezével:

– Mondja, Elek, hogyan számítja ezt elintézni az ügyvéddel?

- Az ügyvéddel?
- A vasúttal...
- Hagyjon, kérem...
- Vagy a bankkal! Tudom is én, hogy kivel, mivel?

Próbált menekülni felesége makacs, számonkérő tekintete elől, s megfordult. De az asszony újra elébe toppant.

- Beszéljen! Mi a szándéka?
- Semmi. Egyáltalán semmi.
- Tehát maga után az özönvíz. Így gondolja?
- Ez nem tartozik senkire!
- Eleget férfiaszkodott. Most hagyja. Éppen elég volt.

Mártonffy fölingerült. Horkantott:

– Mít akar tőlem?
– Radu ügyvéddel nem lehet játszani, Elek! Figyelmeztetem!

Kézlegyintés volt a válasza.

– Már csak ez a tag maradt a kertek fölött – mondta az asszony sóhajtozva. – Egyéb minden meg van terhelve. Tehát ütött az utolsó óra. Tudni akarom, hogyan intézi el ezt a dolgot. A magam és a leányom nevében kérdőzem!

Valóságos színpadi jelenet volt. Mártonffy menekülési szándékkal forgott a sarka körül, de a felesége mindegyre előtte termett.

– Majd megtanítom én azt a barmot! – tört ki a férfi. – Hatökör, s még ő akar túljárni az én eszemen! Az ördögbe!

Lenke asszony fáradtan sóhajtott. Ennek a felelőtlen, magabiztos önteltségnek volt tanúja egész életében. A férje fölényeskedése, könnyelmű kijelentései annyit sem számítottak már előtte, mint a szél zúgása. Elengedte a füle mellett, s tehetetlenül szorongatta kezében a végzetes levélkét. Mi járhat ismét ennek a lumpolásokba félig behülyült szárnalmas alaknak az eszében?

– Ne vegye könnyen ezt a dolgot, Elek. Nagyobb baj lehet belőle, mint gondolná.

Ez aztán fölháborító volt, hogy egy asszony adjon neki tanácsokat. S éppen a felesége kotnyeleskedjék bele olyan dolgokba, amelyekhez semmi köze! Különben is, mit érhet egy asszony efféle ügyekhez?

Türelmetlenül rántotta meg a vállát:

– Maga ne törődjön velem! Ez az én dolgom.

– De a tragédia engem is sújt. Meg a leányát.

– Miféle tragédia? – ráncolta böszön a homlokát a férfi.

– Az utolsó darab földek...

Mártonffy harsányan fölnevetett:

– Azt bízta reám!

– Nem tehetem, Elek! Ezt nem.

– Tehát nem bízik bennem?

– A bizalomra egyáltalán nem szolgált rá.

Hát ezt már igazán nem lehetett bírni önuralommal. Akkorát toppantott, mintha az egész kastélyt föl akarta volna rúgni.

– Hallatlan! Hát ide jutottunk?

– Nem magam miatt vonom kérdőre. A leányáért!

– Még hogy kérdőre von! Igazán nagyszerű!

– Igen! Kérdőre vonom!

– Kérem, ne kárpáljon. Kié ez a birtokrész?

– Ne forgassa ki a szót. Ne könnyelműsködjék. Egyáltalán nem alkalmas rá a helyzet, hogy holmi tulajdonjogi kérdések vitatásával vesztegessük az időt.

Próbált erélyeskedni, s ezzel rázni le nyakáról a feleségét. Már nagyon is kínos volt számára a felelősségre vonás. Üssön az asszony szájára? Nem teheti; végső bot-

rányt jelentene. A barátok kiközösítenék, ha tudomásukra jutna, hogy bántalmazta a feleségét.

Lenke asszony pedig egyre forgatta az ura szívében a tört:

– Ez az utolsó tétel a kártyán. Könnyörgöm, ne könnyelműsködjön el. Csak azt szeretném tudni, mit lehet tenni.

Végre egy határozott lépéssel kikerülte a feleségét, és sétálni kezdett a szobában. „Mit lehetne tenni! Mit lehetne tenni!” – ismételte magában motyogva.

Igen, a kártya... Az élet... Hátha család történt az osztásnál?

Erzsike kikukucskált a másik szobából. Előbb csak a fejét dugta ki, majd látva, hogy apja sétál s anyja szótlanul áll az öreg, vaskos asztal előtt, – kinnebb bátorkodott :

– Megint a vagyon fölött vitatkoztok?

– Már nem sokáig, leányom – sóhajtotta az asszony.

Erre Mártonffy megállt, s ránézett figyelmeztetőleg:

– Miféle badarságokat beszél?

Erzsike közbeszólt:

– Hetek óta egyebet sem hallani a háznál...

– Lesz idő, amikor nem fogod hallani. – S Lenke asszony még mélyebbet sóhajtott.

Mártonffy türelmetlen lett. Most ketten veszik tűz alá? Mi ez? Nőuralom?

– A betevő falatunkról van szó – mondta az asszony.

– Ó, a betevő falat! Milyen tragikusan hangzik! – mosolygott gúnyosan Erzsike. – A mindennapi kenyér! – s patetikusan tárta szét karját, mintha repülni akarna.

A hangtól az asszony megborzongott. Tökéletesen az apja: az ő könnyelmű vére! Sejtelve sincs az életről. Nem csoda, hiszen a svájci zárdában ugyan mit tapasztalhatott abból, ami ezen a kis földdarabon lejátszódik.

Önkéntelenül rajta felejtette a szemét: mi lesz vele? Milyen sorsot szánt neki az élet?

Az utóbbi hetekben annyi ridegséget s olykor már komizságot is tapasztalt Erzsike részéről, hogy a benne felöltő kérdés nem volt képes megrendíteni. Némi fásultsággal gondolt a jövőre. Belefáradt. Neki már szinte mindegy.

A ház ura, mintha mentőötleme támadt volna, hirtelen megtorpant sétálás közben, és hátracsapta konok gömbölyű fejét. Ellentmondást nem tűrő, kategorikus hangszólyal jelentette ki:

– Beszélni akarok az ügyvédemmel.

A hang nem hatotta meg az asszonyt.

– Mit akar Deákkal? – szólt ernyedten.

– Az én dolgom, a fenébe is! Férfi dolga! – mordult Mártonffy.

Lenke asszony, bár nyugodtak voltak a szavai, keményen, makacsul védekezett:

– Vegye tudomásul, nem engedem, hogy ezt az ügyet nálam nélkül, a hátam mögött intézze! Nem akarom, hogy valamiféle ostobasággal, egy meggondolatlan lépéssel elveszítse az utolsó játszmát! – S előállt a saját elképzelésével: – Egyebet nem tehetünk, mint hogy eladunk abból a tagból annyit, amennyi fedezi az előlegképpen fölvetett összeget.

Hú, ugrott erre Mártonffy.

– Mit? Miket beszél? Eladni? Hogy mondta?

Forgatta hólyagos, düledt szemét, mintha föl akarná nyársalni velük a feleségét. Ez sem hatott. Az asszony szárazon, szinte tüntető nyugalommal ismételte meg:

– Igen. Más megoldás nincs. Hiába töprengtem a dolog fölött.

A férfi rácsapott az asztalra:

– Van!

Az asszony nem retirált:

– Nincs!

– Ha én azt mondom, akkor van, az ördögbe is!

Mártonffyné hangot változtatva fölsattant:

– Jaj, ismét valami bolondot akar tenni! Az utolsó darab földet...

Gyors járkálás következett, Mártonffy félhangosan, mintegy magának mondogatta:

– Azt nem lehet... Semmi szín alatt... Abba belepusztulnék... Azt nem bírnám ki... Nem élném túl...

Az asszony minden porcikájában remegve tördelte a kezét.

– Hallgasson reám, Elek. Könyörgöm.

– Nem! Eladni semmi esetre!

– Ne tetszelegjen a hős pózában, Elek – vonta el keserűen a száját Mártonffyné. – Senki sem kívánja magától, hogy kitárt mellel ellene szegüljön a sorsnak. Nem, ilyen nem kívánunk...

A szavak tűjére, az enyhe gúnyra, amelyben mélységes lebecsülés volt, felhorkant a ház ura:

– Beszélnem kell Deákkal, de most azonnal! Szaladjon Ferenc, és hívja ide azt a tintanyalót!

Az asszony tiltakozó ujja emelkedett Mártonffy arca elé:

– Nem fogom engedni, hogy nélkülem tárgyalgasson. Mit akar vele, tudnom kell! Ezzel a szeleburdiságával tesz tönkre minket! Engem is, a leányát is!

Sírásra fakadt. Ószintén vagy csak hatásnak szánta? Tény, hogy Mártonffy nyomban dadogni kezdett, s már nem sétált, hanem inkább tehetetlenül totyogott a felesége körül:

– Hát majd megtudod, a fenébe! Csak ne rökölj a fülembé, inkább megmondom. Azt a tagot a kert fölött elíratom a nevemről. Legyen az Erzsikée, mi fene! – S mintha saját hangjától gyúlt volna indulatra, már rázta az öklét fenyegetőleg. – Megmutatom annak a Radu Silvestrunak, hogy velem nem lehet kukoricázni! Egy Mártonffy Eleket ő nem forgat ki a vagyonából! Majd megtanulja, hogy ne írogasson nekem holmi ügyvédi felszólításokat! Most pedig inni akarok, mert megsomjaztam! Bort!

Mártonffyné szárazon, parancsolólag válaszolt:

– Most nem fog inni! Ha jön az ügyvéd, a maga feje legyen tiszta.

– Hozzatok bort! – ordította a férfi.

– Nem! Most nem kap italt!

A határozott ellentmondás úgy érte Mártonffyt, mintha bottal sújtották volna fejbe. Rámeredt a feleségére, s olyan bőszülten nézte, mintha neki akarna ugrani, hogy darabokra szaggassa...

*

Deák Attila alighogy megkapta az üzenetet, máris vette a kabátját, és sietett föl a Mártonffy-házba. Olyan élenken szedte a lábát, hogy a küldönc messze lemaradt mögötte.

Az ügyvéd idegeit enyhe izgalom járta át. Olyanformán érezte magát, mint diákkorában vizsga előtt. A szíve – talán a gyors járástól, talán a friss kora tavaszi levegőtől – a szokottnál hevesebben dobogott.

A szélesen és sártól feketén terpeszkedő Mártonffy-udvaron csak futó pillantást hordozott körbe, egyenesen a lépcsőnek sietett. De amint áthaladt az udvaron, valami nyomasztó érzés lepte meg.

Az udvar rendkívül sivár képet nyújtott. A kút körül a híg habarék valóságos fekete tenger, amelyből szigetként emelkedett ki egy nagy lapos kő. Azért helyezték el a kerek kút gárdja elé, hogy legyen amire reaállni vízmerítéskor.

A melléképületek ajtai csaknem mind tárva voltak: megannyi négyszög alakú, fekete üreg. Elhullatott szénamag szalmaszálak a nyitott ajtók előtt, beletaposva a sárba.

Gondozatlanság, árvaság, nemtörődömség ásítózott feléje az udvarról...

Olyan megilletődve kopogtatott s nyomta le a kilincset, mintha halottas házba lépett volna. Komoly, ünnepestélyes arccal most is a jó barátot, a család önzetlen jóakarójának szerepét játszotta meg. Mert nagy komédia az élet. Az egykori jogász-becsülettel és lelkiismerettel folytatott alkut: utóvégre a Mártonffy-birtoknak mindenképpen befellegzett. Bár társadalmi és gazdaságtudományi ismeretei igen szűk körre korlátozódtak, annyit tudott, hogy az idők szele ellene fordult a feudalizmus maradványainak. S így okoskodott: ha már ennek meg kell történnie, miért ne kacsintson reá is valami ebből a szerencséből? Miért szedjék szét a birtokot mások? Ő meg talán csak nézze ölbetett kézzel? Nem bolond, ha már megvan rá a lehetőség, hogy maga is részesülhet a bomlás kínálta előnyökből.

Persze ő az utolsó percig a család jó barátjának fog mutatkozni. Jól tudta, Mártonffyéék úgyis azt gondolják: egy ilyen paragrafusfacsgató érezze kitüntetésnek, hogy az ő srégi nemesi család elfogadja szolgálatait és beavatja titkaiba. Az ilyen Mártonffy-szerű alakoknak egészen másképp forog az eszük, mint a közönséges halandóé. Más

szempontok szerint nézik a világot, értékelik az élet folyását s az embereket.

Kár, hogy nem jutott eszébe előbb, még odahaza kikísérletezni: vajon milyen arckifejezés felel meg leginkább a mindenre kész odaadás megjátszásához!? „A szem a lélek tükre, fiacskám, nézz a szemembe, s én megmondom nemcsak azt, hogy ki vagy, de azt is, hogy mire gondolsz és hogyan” – filozofált nemegyszer az édesapja, aki valamikor szintén jogász pályára készült, de aztán bentrekedt egy városi tisztii állásban, s kopott íróasztala mellől már csak a halál ráncigálta ki.

Régen történt. Akkoriban még ifjú ügyvédgyakornok volt...

Mindenre fölkészült, mégis váratlanul hatott rá a komor hangulat, amely beléptekor csaknem szembeecsapta.

Mártonffy hatalmas léptekkel járkált a szobában, olyan lendülettel, mintha nem volna erő, mely megállíthatná. Az asztalon nem volt sem borosüveg, sem pohár.

A legnagyobb meglepetést mégis az okozta, hogy Mártonffyt nem egyedül találta, ott állt kissé távolabb a rideg, tartózkodó Lenke asszony is, akinek a nézésétől mindig tartott egy kicsit Deák. Gyakran volt az az érzése, hogy azok a fürkész szemek a lelke mélyére hatolnak. Az asszony jelenlétében nem szívesen bocsátkozott tárgyalásokba. Ez idáig minden alkalommal megvárta, hogy tisztuljon a levegő s hogy Mártonffyval négyszemközt maradhasson.

S mindenek tetejébe, a kandallón túl, szerényen (vagy alattomosan) meghúzódva, Erzsike kisasszony is ott kuporgott egy széken.

Deák a helyzetet kényelmetlennek érezte. Talán összeült a családi tanács? Ez baj volna, feleslegesen komplikálná a dolgokat. Csak nem ellene sütöttek ki valamit?

Mindenesetre, amikor letelepedett az egyik karosszékre, igyekezett jóképet vágni.

– Képzelve, kedves doktor úr, ismét szorítják a hurokot a nyakunk körül – kezdte azzal a kissé bántó, idegenekkel szemben használt nyájassággal Mártonffyné.

Az ügyvéd úgy tett, mintha nagyon figyelne:

- Történt valami, nagyságos asszonyom?
- Egy újabb felszólítás.

Mártonffy, mint aki most kapott észbe, felhorkant.

– Hol van az a gyalázatos levél?

Az asszony a kebléből húzta elő a kék borítékot.

– Lássuk csak! – Deák tömpe ujjai megremegtek, amikor átvette. Nem illesztette orra nyergére a szemüvegét, távol tartva magától olvasta az írást, összehúzott, hunyorgó szemmel, ráncolódó homlokkal.

– Hát bizony, ez baj...

Az asszony elébe vágott az ura szavainak:

– Most nemcsak mint jogtanácsosunkhoz fordulunk önhöz, kedves doktor úr, de mint családunk barátjához. Mondja meg, mit lehetne tenni. Hogyan lehetne elhárítani fejünk fölül a végzetet.

A végzet emlegetése kihozta sodrából a házigazdát. Keményen rászólt a feleségére:

– Miféle végzetről beszél?

– Kérem, Elek, ne könnyelműsködjék!

– Maga pedig, drágám, ne avatkozzék a férfiak dolgába!

Deák úgy tett, mintha elmélyülten gondolkozna:

– Mit lehet tenni? Hát, kérem alázattal, fizetni kell.

– Lehetetlen! – vágta rá Lenke asszony.

– Ugyan! – álmélkodott az ügyvéd. – Hiszen olyan kitűnő üzletnek ígérkezett az a talpfa-rendelés! Valóságos ajándék... Nem értem: valami közbe jött talán?

– A sors! Amelyik ellenünk esküdött – mélázott el bágyadtan Mártonffyné.

– Elképzelni sem tudom – színészkedett Deák. – Hát a fát nem termelték ki?

Olyan megdöbben arcot vágott, mint aki most hallja először a rettenetes hírt.

Mártonffy tűzbe jött:

– Korbáccsal kellett volna kihajtanom a parasztokat! Itt más módszer nem segít!

Felesége rákiáltott:

– Hallgasson, Elek. Ami elmúlt, elmúlt. Megoldást keressünk, az istenért... Különben kénytelen leszek le-sújtó véleményt mondani magáról.

S mialatt a nagyságos úr kikérte magának a sértegetéseket, az asszony már reá sem nézett. Füle mellett el-

szaladtak a háborgó szavak, száraz, üzleti hangon tárgyalt:

– A férjemnek az a véleménye, hogy veszély fenyegeti a kert fölötti tagot. Mit szól hozzá, kedves doktor úr?

Az ügyvéd csüggedten intett a fejével:

– Bizony, komoly veszély...

– De én nem hagyom! – ordított közbe Mártonffy.

Közbekiáltásait nem vették tudomásul. Az asszony tovább folytatta:

– És ha átíratnók a leányom nevére?

Deák kancsalított: lám, erre nem is gondolt. Hoszszan, átfúró tekintettel vizsgálgatta Mártonffy izgága figuráját. Kinek az esze járhatta ki vajon? Az övé vagy az asszonyé? S bent, a lelke mélyén csendesen elmosolyodott az újabb huszárvágáson. Ha tudnák, mennyire nem bravúr a tervük! Hogy kapaszkodnak a szalmaszálba, holott már ez a szalmaszál is csak csalóka látszat! A kör bezárult. Nincs menekvés. Azért bólintott:

– Meg lehet tenni. Ha parancsolják, nagyságos asszonyom, én...

Egyszerre élénkült föl a férfi és a felesége is.

A férfi tenyérrel ütött az asztalra:

– Ugye, mondtam! Az én eszemen nem jár túl holmi fiskális!

Deák arcán megrándult egy halovány mosoly. Tehát Mártonffy agyából pattant ki az ötlet. No, nem valami eredeti sziporka: ajándékozás vagy másféle jogcímen megcserélni a tulajdonost a telekkönyvben úgy, hogy a veszélyben forgó birtokrész azért a családban maradjon. Ócska dolog. Eleinte még bevált, s ideig-óráig meg is mentett egy-egy csuszamlásnak indult földdarabot, idővel, sajnos, az ellenfél is kitanulta a játszmat. Ezen derült az ügyvéd. Bizonytalankodva jegyezte meg:

– És a jogcím? Ajándékozás, persze – bólintott.

– Az, kérlek, a te dolgod – jelentette ki Mártonffy nagyúri gesztussal.

– És a tehermentesítésről majd Erzsike kisasszony gondoskodik, ugyebár – szúrta most már kegyetlenül beléjük a valóság törét Deák. Hiszen a birtokrész telekkönyvi átjátszásának épp az volt a célja, hogy ezt a bizonyos „mellékkörülményt” megkerüljék általa.

Az ügyvéd nem várt ilyen hatást. Az volt az érzése, hogy Mártonffy hízásnak indult, hatalmas teste mindjárt rázuhan. Szeretett volna fölugrani a székről, gépiesen dobolt az ujjával az asztal lapján.

– Miféle teherről beszélsz? – hördült fel a házigazda.

– Az előlegről. A talpfákra nyújtott előlegről.

– De hiszen éppen ez a... Hogy úgy mondjam, erről...

– Persze – sietett segítségére Deák. – Át lehet íratni a birtokot a teherrel együtt is...

– Mit? Nem jól értem talán? – sápadt el Mártonffy. – Tudtommal az a birtokrész tehermentes!

Deák felvonta a szemöldökét:

– Hiszen te küldted le nekem az idevonatkozó bírósági végzést – mondta nagyon komolyan.

Hirtelen olyan szájalmasan meggyötört és hófehér lett Mártonffy arca, hogy az ügyvédnek el kellett fordítani a fejét, ha nem akarta elárulni magát.

– En? Mikor? – dadogott a házigazda felcsukló hangon.

Az asszony ellenségesen nézte az urát. Szörnyűség, hogy miket csinál ez az ember velük! Biztosan megint részeg volt, s nem tudta, mit csinál! És mindezt az ő háta mögött! Idegesen tördelte a kezét. Erzsike szórakozottan a nyakában fityegő aranylánccal játszadozott. Tor-kig volt az egész komédiával: anyjával, ezzel az elvetélt tragikával, vén bohóc apjával, a birtokkal, az ő megnyomorított kicsi életével... Ó, el innen, el, mindegy, hova, csak el ebből a poklok tornácából, mielőtt meg nem fullad! Olyan vágyódás kerítette hatalmába, hogy fizikai fájdalmat érzett a szívében, szúró, éles fájdalmat...

Mártonffy közben magához tért, már emlékezett valamire. Fölködlött agyában a dolog, akkor történt, amikor tetőpontra hágott a pánik a háznál a favágók makacssága miatt. De csak egész halványan derengett tudatában a képek zűrzavara: Dudás szaladgálása a faluban és más községekben, a maga tehetetlen jövés-menése, az asszony ijedt kapkodása.

Erzsike a rászakadt fájdalomtól próbált szabadulni, mikor apját kereste a tekintetével, aki tudtán kívül né-

hányszor hangosan felnyögött. Megsajnálta a kétségbeesetten őrlődő vénembert, s váratlanul eszébe jutott a jelenet, mikor azt az írást átnyújtotta az apjának. Megszólalt, először azóta, hogy az ügyvéd helyet foglalt a karosszéken:

– Igen. Azt a hivatalos papirost én vettem át, behoztam. Emlékszik, apu? Meg se nézte, azt mondta, juttassuk el az ügyvéd úrhoz...

– Hallatlan! – sikoltott föl az asszony.

Mártonffy újrakezdte a döngő léptű sétát. Háta mögött összekulcsolta a kezét, és rendületlenül malmozott.

– És te nem fellebbezted meg? – szólalt meg az ablak előtt.

Deák mentegetőzött:

– Erre nem adtál megbízást, kedves Elek bátyám.

Keserű lett a házigazda szája:

– Neked kellett volna figyelmeztetned engem.

– Feleslegesnek tartottam – igyekezett az ügyvéd tisztára mosni magát. – Hiszen a te becses aláírásoddal ellátott szerződés előíranyozta a birtokrész megterhelését. Ez egy. Vagyis a fellebbezés nem kecsgetett volna sikerrel.

Tárgyilagos hangon magyarázott. Sima modorával, szenvedélymentes szavaival teljesen személytelené tudott válni bármikor, ha a helyzet úgy kívánta meg.

Mártonffy felhorkant:

– Végül kiderül, hogy én követtem el a marhaságot, amikor a szerződést aláírtam?!

Felesége azonnal belekapaszkodott a szavaiba: élesen, sírva és kíméletlenül.

– Maga! Persze hogy maga!

– No, azt nem lehet mondani – hűtögette a szenvedélyeket a kopaszfejű fiskális. – A szerződés rendkívül előnyös volt, a feltételei meg nagyon is reálisak. A magam részéről szívből örültem, hogy ezt a „vadat” a puskád elé terítettem. Nem kis fáradságomba került. Ismerve anyagi nehézségeidet, úgy véltem, ezzel a talpfa-üggyeltel sikerül majd kiegyenlíteni az összes tartozásokat. A baj nem ott van...

Mártonffyné már csak vádaskodni tudott:

– Nem kellett volna aláírni a szerződést!

Az ügyvéd főleg neki magyarázott, józanul, bölcsen:

– Nagyságos asszonyom, tévedni méltóztatik. Ilyen előnyös szerződést az életben egyszer kínálnak. Vagy egyszer sem. Úgy látszik, a vasútnak nagyon sürgős volt a talpfa. Csupán a határidőt kellett volna betartani. Ez volt a szerződés egyetlen kikötése...

Mártonffynak újabb ötlet villant ált az agyán. Mutatóujját határozottan bökte Deák frissen borotvált arca felé:

– Aproposó. És mi van az értékigazolással?

– Azt kiadta az előjáróság – vont a vállát könnyedén az ügyvéd. – Ez természetes.

– Természetes? – meredeztek a házigazda szemei. – Csak úgy? Minden további nélkül?

– Hivatalból. Bár ennek utánanézhettek, ha parancsoltod...

Mártonffy egyszerre megtorpant a falat borító posztókárpit előtt, amelyen a vadászpuskája lógott. Gyors mozdulattal lekapta a fegyvert, s magából kikelve ordibálni kezdett:

– A bitangok! A cudarok! Halomra puffintom az egész előjáróságot! Kezdem a jegyzővel!

Lenke asszony máris mellette termett, megragadta a puskát, s próbálta kicsavarni a kezéből. Deákon kivert az izzadság, arra gondolt, hogyha a puska meg van töltve, könnyen elsülhet dulakodás közben. Örömetst leguggolt volna az asztal mögé, de a teste megdermedt. A fenébe is: tisztára bolondok háza ez! Örültek fészke! A lélegzete is elállt ijedtében, s erősen tágult az orrcimpája.

Végül a puska visszakerült a szögre.

– Kérlek, ahogy óhajtod, aszerint fogok eljárni – nyelt nagyokat az ügyvéd. – Az előjáróság csak kötelességét teljesítette, anélkül a betáblázást nem lehetett volna eszközölni, ez világos. S hogy az egész tagot betáblázták, ez is természetes. Egyetlen telekkönyvi tétel alatt szerepel, s egyéb minden roskadásig meg van terhelve adósággal. Az előjáróságot a legkevésbé sem lehet hibáztatni, amiért esetleg az összeg igen alacsony a földmennyiséghez képest. Igaz, de ha a formásokat vesszük, az előjáróság nem tehetett egyebet, a birtokrész értékéül az adóalapot vette. Ez a szokás, s ugyanakkor ez törvényes is.

Kinek magyaráz? Senki sem figyelt rá. Nem törődött velük, kitartóan folytatta tovább jogi fejtegetéseit, s néha egy-egy kézmozdulatot is megengedett magának:

– Emlékezz vissza, pár évvel ezelőtt mennyi fáradtságunkba került, hogy ezt a birtokrészt besorolassuk a legsilányabb földek közé. Én magam mindent megtettem, az adóalapot végsőkéig csökkentettük. Megkentük az adószedőt, fölvettem a kapcsolatot magával a pénzügyi igazgatóval is. Emlékszel? Alig bírtuk előteremteni a szükséges pénzt... Magam vittem a demizson borokat a pénzügyigazgatónak !

Magyarázott, emlékezett, idézgette a törvényeket, vitatkozott a paragrafusokkal, érveket és ellenérveket sorakoztatott föl, végül fölemelkedett székéről. Elszibbadt a combja.

– A magam részéről készséggel állok szolgálatodra, s talán sikerül elhárítani ezt az újabb nehézséget is.

Az asszony közbesikoltott:

– Tragédiát, kérem, nem nehézséget, tragédiát! Ha csak nehézség volna! Ez a halál!

– No, nem szabad olyan sötéten látni a dolgokat – atyáskodott Deák, mint valami öreg házi orvos. – A jogász szemével nézve nincs olyan bonyolult helyzet, amiből ne lehetne kiutat találni. Most mindenesetre fölkeresem az ellenfél jogi képviselőjét, s megpróbálok minél alapsabban tájékozódni...

Odakint, a konyha tájékán, hangos cselédperpatvar zaja tört át a vastag falakon. Deák már éppen búcsúzni szándékozott, mikor Mártonffy né tenyerébe temetett fővel kisurrant a szobából. Erzsike kisasszony sietve iramodott utána, mintha osont volna, úgy haladt át a szobán, az ajtó előtt alig észrevehetően megbiccentette rózsaszín gödröcskés büszke állát.

Mártonffy nem vett tudomást kivonulásukról, monologizált, s ökleivel mindegyre a levegőbe sújtott.

– A bitangok! Betáblázták! Az egyedüli reménységemet! Nahát, ezt megkeserülik! A rablók! A törvényes banditák...

Deák Attila hamarosan elköszönt. Föllélegezve lépett ki az udvarból, sietve szaporázott az utcán, s nagyokat

szippantott a friss márciusi levegőből, mely az ébredező földek illatát sodorta feléje.

Ritkán fordult elő, hogy fényes nappal, az egész falu szeme láttára meglátogatta volna a kollégáját. Most ez a ritka alkalom köszöntött be.

Radu, irodája ablakaiból fél szemmel ki-kilesve, élénk figyelemmel kísérte, mi történik odakint. Látta, amikor Deák után küldött Mártonffy s azt is, hogy a kolléga sürgető igyekezettel iparkodott föl a dupla fedelű házba. Arra azonban nem számított, hogy Deák Mártonffyéktől egyenest hozzá irányítsa a lépteit. Nem készítette elő a találkozást.

Mégis előzékenyen elébe sietett, elővette a zsebóráját, füléhez vitte, aztán néhányat csavart a felhúzóján.

– Egy óra múlva önnél leszek – mondta halkan, mert az irodájában többen is voltak; nyilván lehetetlennek tartotta magánál a megbeszélésüket.

– Sürgős. Roppant sürgős – lihegett Deák. Egész teste tele volt feszültséggel, elragadta a láz. Nem csoda: együttműködése Raduval egészen jól jövedelmező forrásnak bizonyult.

S most itt állanak a nagy tét előtt, amikor ölükbe hull az érett gyümölcs... Minden percen szeretett volna lökni: gyorsabban, gyorsabban!

Deák is megnézte az óráját. Talán addig hazaszaladhatna falni valamit. A sok tárgyalásban megéhezett. De arra gondolt, esetleg Radu előbb végez az ügyfelével... Lemondott hát a falnivalóról, le a kupica pálinkáról, ami ilyen feszült állapotban mindig jótékonyan hatott az idegeire. Bevette magát az irodájába, gyúrta a tüzet, s minduntalan ki-kilesett az ablakon.

A cselekvési vágy magával ragadta. Nem bírt nyugton ülni, de megszokott aktái ez alkalommal hidegen hagyták. Nem tudott szabadulni a gondolattól, egyre a Mártonffy-birtok kínálta lehetőségek vibráltak benne... Megrészedett a közeli távlatok ráváró gyönyöreitől.

– Nos, kedves kolléga úr, valami baj történt?

Radu órája pontosan járt.

Az idő enyhe volt, s ő csak úgy vállára dobta a nagykabátot, hiszen az irodája pár lépés ide.

Deák a szokottnál is szívélyesebben fogadta vendégét, közben már mondta is a magáét:

– Képzelve, az a kelekótya paprikajancsi csaknem agyonlőtt!

Radu elszörnyedt:

– Ne mondja, kérem!

– De igen. Már le is akasztotta a puskáját.

– Hiszen az egy közveszélyes bolond! – hüledezett

Radu.

– Szerencse, hogy a felesége elébe ugrott.

– Ejnye! A mindenit... Látom, még most is ideges.

– Nem. Dehogy. Egyáltalán nem vagyok ideges.

Deák mosolygott.

– Hát igazán kár lett volna éppen most, amikor a dolgok olyan simán haladnak a maguk mentén – jegyezte meg önelégülten Radu.

– Gondolja meg – magyarázta Deák. – Felelőssé tett, hogy nem fellebbeztem meg a betáblázást.

– Hiszen, ami azt illeti, meg is fellebbezhette volna.

– Úgy véli? Csakugyan. Tisztára igaza van.

– Azzal mit sem változtatott volna a dolgok menetén.

– Persze! De növelte volna a költségeket.

– Viszont azok a költségek az ön ügyvédi honoráriumát gyarapítják. Erre is gondolni kell – nevetett Radu jókedvűen.

Deák jelentős kacsintással adott nyomatékot szavainak, miközben visszaadta a bókot:

– És az önét! Az önét is, kedves kolléga!

A vendég, aki jó félfejjel volt magasabb Deáknál, hosszú karját a magasba lendítette, s nagy, lomha tenyerével rácsapott a kolléga vállára.

– Bravó, kolléga! Ön sem megy egy kis sütnivalóért a szomszédba! Tudtam én, közös érdekeink előbb-utóbb hozzásegítenek, hogy szót értsünk egymással. Bravó! Tehát, ha az a vén hülye ragaszkodik hozzá, meg kell fellebbezni a betáblázási végzést.

Deák homlokát ráncolta, kis nyírott bajuszát is megtépdeste néhányszor, s hümmögött. Aztán egyébről kezdtek beszélni:

– Képzelve, kiagyalta, hogy a kert fölötti tagot át-

íratja a leánya nevére. Nem rossz, mi? Agyafúrt egy alak! Előbb még azt hittem, a felesége nevezett be a partiba, persze, az amolyan lejárt lemez. Ma már teljesen hatástalan.

Radut újabb lelkesedési hullám kapta el:

– Éppen azért! Miért ne kezdené meg ön az ajándékozási eljárást? Ne haragudjon meg a jó tanácsért: legyen mindig tekintettel a saját zsebére! Utóvégre az ügyvédi mesterség nem jótékonysági bazár! Remélem, erről nem állítja, hogy az én honoráriumomat gyarapítja. Mert tudok én önzetlen is lenni! Ha van értelme – s most ő kacsintott vissza, hangosan hahotázva.

Egyre izgalmasabb lett a játék. Ki-kidobigálták az asztalra a kártyáikat, és sóvár szemmel nézték: vajon ki fogja végül is a nyereményt bezsebelni.

Deák döntött, pattintott az ujjával:

– A terhelési végzés meg lesz fellebbezve! Az ajándékozási eljárás folyamatba lesz téve! Punktum! Készüljön fel, kedves kolléga, a legádázabb összecsapásra, amiről a jogászat valaha is hallott...

Radu fél kezét a mellére illesztette, s mosolyogva meghajolt:

– Nézek elébe, uram.

– De hát foglaljon helyet.

– Miért? Van még valami fontos? Mert sietek. Rengeteg a dolgom.

– Semmi. Igazán semmi! – dörzsölgette össze a tenyerét Deák.

Radu mielőtt kinyitotta volna távozóban az ajtót, visszafordult, mintha most jutott volna eszébe:

– Nem kell magyaráznom önnek, mégis megemlítem, hogy a fennálló birtokjogi törvények értelmében egyetlen lehetőség volna a terhelés elhárítására. Persze, az ön ügyfele szempontjából ez csekély értékkel bír, ahogy mondani szokták: cseberből vederbe. Vagy fordítva? Vederből cseberbe? Ugye, teljesen mindegy.

Kicsit várt, aztán magyarázatul hozzáfűzte:

– Ha visszafizetné sürgősen az előleget, törvényes kamataival együtt. Bizonyára hitelt is lehetne szerezni erre a célra. Egy pillantás az ügycsomóba, s bárki előtt világos, hogy érdemes hitelezni. Ebben az esetben az ön ügy-

fele kicsúszna az általam képviselt vállalkozás markából, persze csak azért, hogy egy másik érdekelttség karmai közé kerüljön. Ebben az esetben csak a költségek szaporításáról lenne szó. Remélem, érti, hogy ez mind fölösleges.

– Hát igen – bólintott Deák megértően. – Kár volna bonyolítani. Felborulna az egész; az én ügyfelelmen pedig semmit sem segítene, ez a színtiszta igazság.

– Csak mellékesen vettem föl – legyintett Radu. – Annak biztos tudatában, hogy hitelt Mártonffy egymaga amúgy is képtelen szerezni. Csak úgy volna lehetséges, ha valaki megfelelő tájékozottsággal és szaktudással segítene neki. Ért engem, kedves kolléga?

Ha a szavakat nem is értette volna meg, mindennél világosabban beszélt a másik kémlelő tekintete. A kopasz házigazda megnyugtató mosollyal és biztató kézszorítással válaszolt:

– Kolléga úr, kérem, legyen bizalommal irántam... Ahogyan magam is ezerszázalékban megbízom önben! Ez a kölcsönös bizalom legyen a mi vérszerződésünk...

Helyes! – gondolta távoztában Radu. A fogalmazás pontos volt s ráadásul fennkölt is. Szinte költői...

Órányi idő sem telt bele: Deák Attila máris ügetett vissza a Mártonffy-kastélyba. Életében talán soha ilyen hatalmas tettvágy nem fűtötte, arról kellett meggyőznie Mártonffyt, hogy mégis meg kell próbálni a fellebbezést. Hiszen ha a törvényes formások nem is szenvedtek sérülést, ellenben van méltányosság! S ha jól megnézzük a paragrafusokat, összevetjük őket, átforgatjuk a perrendtartás összes vonatkozó intézkedéseit, talán mégis lehetséges lesz valahol egy kis rést fölfedezni a menekülésre...

És okvetlen folyamatba kell helyezni az ajándékozási akciót... Az ötlet – utólag átgondolta – nem is olyan rossz. Mindenesetre meg kell próbálni!

Mártonffy ekkorra már túl volt azon az állapoton, amikor még lehetséges bármilyen megbeszélés. Deák már a küszöbön meghallotta a nagyságos úr eszeveszett ordibálását.

Gondolt egyet, s a hátulsó bejárat felé került. A ház asszonyának kezdett magyarázni. Mondatait teletűzdelte a legképtelenebb paragrafusok citálásával. Az asszony félig magánkívül hallgatta végig az idegeit megkínzó előadást, talán nem is figyelt oda, mindegyre az arcát dörzsölgette:

– Tegyen meg mindent, ami reményt nyújt a... Mindent, kedves ügyvéd úr... Örök hálára kötelez bennünket... Örök hálára!

Mártonffyéktől visszatért az irodába. Úgy érezte, a feje mindjárt megreped a feszítő gondoktól. Olykor leült és kalkulált. Radunak nem tette föl a kérdést, ami nem hagyta nyugton: mi lesz azzal a birtokrészszel? Nyilván árverés alá bocsátják. De annyi pénze ebben a faluban senkinek sincs, hogy meg tudná vásárolni. Fölparcellázni pedig aligha fogják. Inkább olyan vevőre számítanak, aki egy darabban kész bekebelezni az egészet. Tyű, ha találna valakit, egy rokont vagy egy jó barátot, aki megvehetné titokban, s ő is hozzájárulhatna amolyan „csendes társként”. Később persze parcelláznának, s magas felárral eladnák a parasztnak...

Ez izgatta a fantáziáját.

Hiába, végül mégiscsak szembekerül Raduval. Lám, ő sem tett említést a föld sorsáról. Pedig ilyen irányban is jó volna megállapodásra jutni.

Lázás emlékezései közepette valósággal repültek az órák. Észre sem vette, s már besötétedett. Lámpát kellett gyújtani, lefüggönyözni az ablakokat s folytatni az álmodozást.

Felesége odahaza nem tudta elképzelni, mi történhetett az urával. Néhányszor kilesett az udvarra, majd utána küldte a cselédet.

Deák, amikor becsukta maga után az irodája ajtaját, a friss tavasz eleji levegőn úgy érezte, mintha mély, sötét kútból mászott volna elő. Otthon az asszony fürkésző pillantásai fogadták. Megpróbált kedélyeskedni, nevetgélni, de a felesége észrevette, hogy gondolatai másfelé kalandoznak.

De – szokása szerint – nem kérdezett semmit. Hallgatott.

*

Az akolban, ahol a juhok átvészelték a nagy téli hideget, jó meleg volt. Dudás előbb dugta oda az orrát, s nyomban belekötött a legénybe a szanaszét elhullatott takarmány miatt.

„Te isten, milyen pazarlás folyik itt! – ette a méreg. – Alig jut kóst a számos állatoknak, s ezek a bestelen juhok szénában fekszenek!”

– Téged kéne meghentergetni benne, te isten maffája! – tüzelt. – Azokat a pókhálókat meg mért nem szeded le? – mutatott a sarokba.

A téglafalú akolban nappal is sötétség honolt. A legénynek kisebb gondja is nagyobb volt a pókhálóknál.

Ezekben a hetekben erősen el volt foglalva a juhokkal. Egyik a másik után ellett, volt úgy, hogy a hátsó sarokban elkerített szűk kotyec kevésnek bizonyult a szaporasághoz, s még egyet kellett kiszakítani a másik sarokban. Hangos bégetés verte fel az akol csöndjét. Akkora volt a gabalyodás így reggelenként, hogy nem győzte a rendcsinálást.

Egy kis fekete bárány futkosott ide-oda s bégetett keservesen. Három juh is válaszolt neki, s ő sorra odaszaladt mindegyikhez...

Mire véget ért a reggeli szoptatás, az idő jócskán előrehaladt. A márciusi nap már magasan haladt a fehér felhőpamacsokkal telehintett égen, s Dani azon töprengett, hogy érdemes-e egyáltalán kihajtani ezt a néhány állatot a hegyoldalba.

A juhokat hiába próbálta terelgetni bárányaik nélkül. Mindegyre visszafordultak az udvar felé, neki egyenest az akolnak. Az isten sem bírt velük.

Beleizzadt a lázas tevékenységbe. Botja a falnak támasztva várta, hogy útra keljenek, ki a tavaszi napfényben sűtkérező mező felé. A kertek fölött már bokrossá nőtt a zsenge-zöld búzavetés. Ott is lehetett poroszkálni a juhokkal, nem kellett már elkutyagolni a távoli hegyoldalakra.

Erzsike, mikor minap a távcső segítségével meglátta, hogy Sikó Dani a búzavetésben legeltet, nyomban szólni akart az apjának. Aztán inkább hallgatott. Hiszen Dudás, ha megtudja, ugyancsak belekapaszkodik a fű üstökébe. Ezt pedig nem akarta. Arra gondolt: legalább lesz ürügye, hogy személyesen vonhassa majd kérdőre a tilosért.

Odakint a legelőn a fű már zsendült. Mért nem hajtotta oda a juhokat Sikó Dani? Persze, kellemesebb az udvar környékén bolyongani, a Regina szoknyája köze-

leben. Az is lehet, hogy a lány egy-egy óvatlan pillanatban ki-kiszalad hozzája.

A gyanakvások hamarosan emésztő irigységet keltettek benne. Gonoszság támadt a szívében, s rágta, kínozza vele magát.

A legény, háttal az ajtónyílásnak, éppen a kis ügyetlen, fekete báránnyal babrált, mikor egyszerre árnyék borult az akolra.

Megijedt, azt hitte, a mindig kötődő Dudás Ferenc tért vissza, s már várta, hogy rázendítsen az újabb korholásra.

Csak később fordult meg, hogy az ajtó felé pillantson.

Magas, nyúlánk lány állta el a fény útját, a legénynek elállt a lélegzete. Lehajolt, és óvatosan letette a báránnyal a földre.

A kisasszonynak könnyű, fehér hárászkezdő volt a vállára vetve, lábán hócipő. Kis, kékszinű szoknya ráncai omlottak alá a derekáról.

– Mondja maga... Izé... Hogy is hívják magát?

Daninak arcába szökött a vér.

– Sikó Daninak, istállom.

– Mondja, Sikó Dani, magának fájnak a lábai?

A legény elhült. Önkéntelenül végignézett magán, a két kopott csizmája orráig. Nem is emelte föl a szemét. Miket kérdez a kisasszony? S épp a lábai felől! Tudtával semmi baja a lábainak. Nem panaszkodott ő soha senkinek lábfájásról...

– Nincs az én lábamnak semmi baja, istállom...

Erzsike fulladozva méregette a legényt. Tetőtől talpig.

Sohasem volt még alkalma ilyen közletről s ilyen tüzetesen szemügyre venni. A hírest, aki után Regina bomlik, s annyira odavan, hogy képes volna a világ túlsó végére is utána menni.

Keménykötésű, edzett fickónak látszott. A harisnya erősen ráfeszült két izmos combjára, feszesen állt rajta. Lopva, csak úgy mellékesen a Dani arcán is végigpásztázott. Nyugodt, sötét szemek, szélesípte barna arc, kissé duzzadt ajkak. A haját nem láthatta, mert kucsma fedte. Aztán mellén pihent meg a tekintete. Mintha szeme sugarával keresztül akarta volna döfni. Bele, egyenest a szívébe!

Ott, azon a széles domborún szokott megpihenni a Regina feje!...

Erzsike beharapta az ajkát.

S azok a karok! Azokkal szokta ölelni!

Erzsikének ökölbe rándult finom, kéken erezett aprócska keze. Szemét szédülten lehunyta, s vállával az ajtófélfának támaszkodott. Remegő hangon mondta ki:

– Ha nem fáj a lába, akkor mért nem hajtja kissé messzebb azokat a juhokat? Mért legelteti le a szép zöld búzát?

Dani elmosolyodott; gyermeki kedvességgel villantak meg nedves, ragyogó fehér fogai:

– Az a parancs, istállom. Gyéríteni kell a búza sűrűjét, hogy jobban növekedjék, s a száruk ne szívják el egymás elől a nedvet meg a táplálékot. Annak a búzának is enni kell, akár az embernek vagy az állatnak. Ha pedig sok van egy bokorban, akkor eleszik egymás elől az ételt. Akár a szegény ember népes családja...

Most Erzsikén volt a sor a szégyenkezéssel. Lám, nem tudta, amit ez a parasztlegény milyen egyszerű természetességgel elsorol. Mégis jobb lett volna előbb apjának szólni. Most nevetéssé vált egy siheder előtt. Elfordította a fejét, ne lássa, amint Sikó Dani rajta mosolyog.

De a fiúnak már nem volt kedve mosolyogni.

Azon vette észre magát, hogy nem tudja, mit kezdjen a kezeivel. Szerette volna elrejtetni két hatalmas tenyerét a leány szeme elől, mert az volt az érzése, hogy a kisasszony folyton a kezeit vizsgálgatja. Aztán a lábaival gyűlt meg a baja. Ugyan biza, mi néznivaló van azokon?

Félt a kisasszonytól. Regina sok rosszat mondott róla. Hogy komisz, durva, szeszélyes, képes volna belerúgni a szegény ember leányába; tisztára földi boszorkány.

Jól néz ki, ha most már vele is kezdi a kötődést, jót nem jelent, az bizonyos! Úgy látszik, valamiért ellene fordult, ezek után nem lesz csuda, ha kiteszik a szűrét az udvarból. A nagynyavalyát az ilyen életbe!

Nyelt nagyokat, és nem tudta, melyik lábára álljon.

Feje lekókadott, izmos mellére billent, ahol bizony Regina nemegyszer sírt el a maga bánatát, keserves panaszeit. Most az utóbbi hetekben már alig bírta elviselni a kisasszony szeszélyeit és gorombaságait. Azon volt, hogy

inkább hazamegy nyomorogni a szüleihez, de nem tőr tovább. Hányszor megalázta! Ez a szépséges boszorkány! Hányszor döfött a szívébe gonosz szavaival! A keservit a gyönyörúséges, álnok fejének...

A kisasszony hangja ridegen pattogott:

– Már azt hittem, az a lány biztatta fel, hogy a búzában legeltessen.

– Dudástól jött a parancs, istállom.

– Mert magukról mindent feltételezhet az ember – fújta a kisasszony a magáét, mintha valaki idegen beszélt volna belőle. – Tán maga is csak azért legeltet az udvar közelében, hogy a Regina szoknyáját őrizhesse!

Daniban egy kis makacsság hevült, igaz, hogy picurka, s alig volt ereje:

– Nem ő rzöm én senki szoknyáját, kérem... (Már nem istállom!)

– Nem! Miért hazudik? – csattant fel váratlan ő szinteséggel a lány. – De bizony ő rzi, s éppen annak a lompos Reginának!

Dani szája keskenyre húzódott. Azt a szegényt meri bántani! S ki, mi? Egy úri cafra! Már mondani akarta, hogy: „Az lompos? Sze olyan tiszta, rendes, takaros lány nincsen még egy a faluban! Maga se! Kisasszony...”

De csak le és fel táncolgatott az ádámcsutkája, s hallgatott sértődötten.

A kisasszony, ha már benne volt, kibökte:

– Fene tudja, mit szeret rajta.

„Mit is? – gondolta a legény lesunytt fővel. Azt, hogy leány. Mi mást. De mi lelte ezt, hogy ilyesmivel eszi a jófene?”

Erzsike látta a legény haragját, hát csak azért is tovább piszkálta, mintha abban a svájci zárdában egyébre se tanították volna.

– Olyan a keze, mint a retek...

– Sokat dolgozik – dűnyögte alig hallhatóan Dani. Restellte volna, ha erre a lepiszkolásra nem felel meg. – Nehéz munkát... – ez már szinte visszapiszkálódás volt: „Nem úgy, mint te”...

– Utál az ember enni a keze után.

Most már semmit sem értett a legény. Miért csinálja vele? Mert hirtelen rájött, hogy ez az úri kisasszony nem

is Reginával bajlódik! Ennek vele van valamilyen számadása... De mi?

– S a szeme olyan, mint az ostoba borjúé – mondta Erzsike.

– Nem igaz! Olyan nevető, tiszta szép fekete szeme senkinek sincs, mint Csergezán Reginának! Nincs, na. Ez való. Nem beszéd...

Igaza van Reginának. Sátán ez, nem kisasszony. S ahogy ott állt az ajtó közt, fél vállal az ajtófélfának dőlve, ideges ajkait harapdálva, s ahogy nézett azzal a hűvös, metsző nézéssel: még a hideg is végigfutott tőle a Dani hátán. „Na, mi is jól megjártuk, hogy ez éppen belénk botlott! Törne el az a szépséges kis lába szára...”

Erzsike úgy beletüszelt, hogy nem tudta abbahagyni az ócsárlást:

– És bűdös, hogy messze szaglik...

Jól van – gondolta a legény. Nekem ebből elég volt. Mondjad a falaknak! Avval belépett az egymáshoz bújó juhok közé. Még hogy Regina bűdös... A szeme világa! Az bűdös... S elvégre ő maga sem illatozik holmi jószagú rózsavizektől. Ki mivel dolgozik, viseli szagját. A juhok sajátságos, erős szaga beette magát minden ruhadarabjába. Azért jó az neki. Nem szégyen. A munkával jár. A becsületes munka nem szégyen. Ha meg Regina bűdös (ami nem is igaz, mert, jaj de jó szagú bőre van neki!), az nekik a szégyenük. Rájuk dolgozik. Tőlük bűdös...

– Azt nem fogom túrni, hogy a leány ablakára járjanak éjszakánként – csattogott Erzsike.

– Nem jártam én soha a senki ablakára – morgott bátortalanul Dani. S azt már nem mondta, hogy hiába is járt volna. Nem olyan lány az! Ezt csak gondolta.

– Még csak az kellene, hogy maga járjon! Ki is dobánám azonnal!

Mégiscsak ki kell mondani. Mert amit a kisasszony lefetyel, az már a becsületbe gázol. Főlegyenesedett, s szemébe nézett hideg pillantással:

– Regina nem olyan lány.

– Mit tudja maga, hogy milyen?

– Azt már csak én jobban tudom.

– Más is azt mondja!

Erre már fölhorkant a legény:

– Ki az a más?

A kisasszony hangja még jobban megszigorodott:

– Mit képzelsz maga, Sikó Dani! Mi vagyok én? Szerelmi hírharangja magának? Ajánlom, hogy...

Mit ajánl? Jaj, istenem, hogy ő miket össze nem beszél?! Felébredt a reászakadt varázslatból, s megrémült önmagától. Úristen! Szentséges Szűz! Mi lesz ebből? Hova süllyedt? Iszonyatos! Ó, Mártonffy Erzsike!

Gyorsan sarkon fordult, s átszaladt az udvaron. Körül köre lépkedett, s fehér kendőjét úgy lebegtette maga után, mintha nem is a földön járt volna... Repült, mint a fecskék a tavaszi napsütésben...

A legény cifrát és nagyot káromkodott utána. Mi a nagynyavalyát tudhat Regináról a kisasszony? Eltöri a derekát annak a lánynak, ha valami kiderül róla!

Ezalatt Regina laskát gyúrt a konyhában, s a sárga levél nagyokat csattant, ahogy a sirítóvel serényen sodor-gatta.

A tágas udvarban megülő mély csendet csupán Dudás kemény szavai robbantották olykor. De a terpeszkedő udvarnak száz éber szeme volt, s ahány, az egytől egyig mind tágra nyitva és szüntelen éberrel vigyázkodó.

Történetesen egy barna hárászkenő asszony épp akkor fordult be az udvarkapun, amikor a kisasszony az udvar mélyén, az akol ajtónyílásában állott. Szatyrot cipelt, s ahogy a kisasszonyt észrevette, a nehezek erősen kezdte húzni a karját. Letette hát terhét, s pihent egy keveset. Közben erősen lesett befelé, míg csak a kisasszony ott nem hagyta az akol küszöbét.

Akkorra ő is megnyugtatta fáradt karját, s folytatta az útját.

Alig várta, hogy a konyhában tisztuljon a levegő, s ketten maradjanak Reginával.

– Te. Mit keresett a kisasszony az akolban?

A leány nem törődött a kérdéssel, végezte a munkáját.

– Danival beszélgetett, hallod-é!?...

Regina erre sem vetett ügyet.

A vénasszony kisvártatva aggodalmaskodva tette hozzá:

– Ejjsze szemet vetett a legényre?

– Ó, mit képzelsz keed? – nézett fel a lány, s kezében megállt a laskasíritő.

De most már azért ő kérdezett vissza.

– Mit látott, Eszti nén, mondja?!

– Semmit. Mit láthattam volna? De olyant már láttam, hogy egy leány szeme megakadt az ügyes legényen. Bizony, az ilyesmi előfordul...

Több aztán egy szó sem esett közöttük. Elég is volt. Mert Regina kezében mintha már nem csattogott volna olyan serényen a síritő. Meg is szakadozott a laska. Mártonffy né később szemére vetette, hogy nem ott jár az esze, ahol a keze, biztosan a legényre gondol.

Regina jámbor, rezzenés nélküli orcával tűrte a korholást, mert szíve mélyén érezte, hogy asszonya közel jár az igazsághoz...

Estefelé, amikor Sikó Dani befelé terelte a juhokat az akolba, megmakacsolták magukat, s egyik sem akart belépni a sötétbe. Téréngette, ú zte a birkákat, végül is mérgesen elkáromkodta magát, s benézett, mi a fene lehet ott.

– Gyere, gyere – hallotta belülről.

Előbb visszalesett, ki az udvarra, nem látja-e valaki. Aztán belépett.

Megszaladt benne a vér. Mert ilyent még nem tett Regina, hogy az akolban várja ő t. Mi lelte? Nem sokáig töprengett, botját elhajította, s egy lépést tett befelé. A leány is közeledett.

Nincs helye itt sok beszédnek: a legény megragadta Regina vállát, s erős, ellenállásra nem számító mozdulattal magafelé rántotta. De a leány teste megfeszült, mint az acélhúr. Meg se mozdíthatta.

– Hallom, vendéged volt – kezdte a leány durcásan.

– Ki hogy lett volna? – Már el is felejtkezett délelőtti látogatójáról.

– Mit kerestél nálad Erzsike kisasszony? – kérdezte keserűséggel Regina. – Vagy már le is tagadnád?

Aha! Innen fúj a szél!

– Kötekedni jött. Pizskálódni.

– Azt tud – nyelt a leány. – Ahhoz ért.

Daninak már nyelve hegyén volt a szó, hogy elmondja, hogyan gyáfolta Reginát s ő miként lobbant haragra az ócsárló szavakra. De elharapta s valamiért lenyelte az

egész furcsa vitát. Később eléggé furdalta érte a lelkiismeret, mert úgy érezte, ezzel a titkolózással ő tulajdonképpen a kisasszony cinkostársává szegődött. Az ilyenből pedig nagy baj lehet. Már a nóta is azt mondja, hogy: mindenféle titkolózás ártalmára vagyon az igaz szerelemnek!

- De az én kezem alá ő nem szólhat...
- Mégis, miket mondott?
- Hogy ne legeltessenek a búzában.
- Hogy jut eszébe?
- Csak. Eszébe jutott.
- Sze ilyenkor a búzában kell legeltetni...
- Hát. Mondtam neki.
- S arra mit mondott?
- Mit mondhatott volna? Ért is hozzá!
- S egyebet nem mondott?
- Mit mondott volna?
- Azt hiszem pedig, egyébért jött.
- Lehet. De nem mondta.
- Titkolózol előttem, Dani?
- Süllyedjek el... Mit titkolnék?
- Csak azért jött? Nem hihetem...

Hogyan nyugtassa meg? Hiszen ha engedné, hogy megölelje! Ha ráhajtana azt a szép barna fejét a mellére! Újabb kísérletet tett, de a leány megközelíthetetlen volt.

– Mi lelt téged? – zakatolt Dani teste-lelke. Erősen indulatba jött, Regina közelsége szinte égette a bőrét. Sőhajtott egy nagyot.

– Nem beszélsz velem őszintén – hajtogatta a lány.

– Mit mondjak? Bizony isten, nincs mit mondjak! Futkos, mint az üsző, ha rájön az üzekedés! Mit mondjak mást?

Regina összerezzen:

– Hát ezért?

– Nincs egyéb dolga. Futkos, kötekedik, piszkálódik... – próbálta kijavítani Dani a véletlenül ejtett hibát, amire úgy lecsapott a leány.

– Értem. Hozzád is azért szaladt az akolba.

– Mit tudom én! Lehet azt tudni... mi jár az eszébe egy ilyen kolontosnak?

– Értem már – bólintott szomorúan Regina. – Ezért jött hát...

Mit bánta már Dani a kisasszonyt s az egész istenséget. Felborzolódt, előntötte a szerelem elszántsága, s még bátrabban rontott a leányra. Ölelni akarta, megropogtatni, karjába zárni, szorítani s megharapni azt a duzzadó száját.

De hogy milyen erő rejlik egy ilyen gyermeklányban! A kemény izmos legényt úgy eltaszította magától, hogy a falnak tántorodott.

– Kapkodj a kisasszonyod után... Olyan dereka van annak, mint a nádszál – suttogta lihegve s fojtott indulattal Regina.

– Hagyj békít a derekának, az istenbe! A te derekad nekem...

– S a csípője! Hogy ring a járására...

– Ott ringjon, egye meg a fene! Köpök rá! Nekem...

– Megnézted, mi? Utána lestél?

– A pokolvar, hogy ott egye meg! Hallod-e, ne bosszants!

– Megnézted, ne tagadd!

– Nem, mert behunytam a szemem! Mind elment a szépeszetek! – bosszankodott Dani.

De alighogy kimondta, végére sem ért a mondatnak, máris akkora pof csattant el az orcáján, hogy még a feje is félrebillent. Előbb azt hitte, a mennyezet gerendája szakadt le. Odakapott! A mindenségit! A szeme előtt zöld, kék és vörös karikák keveredtek egymással!

Na, megállj, Csergezán Regina! Ezt most meg nem úszod! Ha minden porcikádra három arkangyal vigyáz is: mindjárt megtudod, milyen fekvés esik az akol szénás földjén! Szinte örült, hogy van indoka a dühös nekivaduláshoz. Mert lefogja, beszorítja, kipréseli belőle a lelket azonnal, a teremtésit a kedves kicsi üszőjének!

De már csak a levegőt hasították ölelésre tárt karjai. A sötét akol üres volt. A leány sehol. Még a tovalibbenő árnyékát sem látta.

Csak a fél orcája égett kegyetlenül...